

KOŚCIOŁY I CMENTARZE

Na terenie miasta i gminy Muszyna znajduje się 13 kościołów wyznania rzymsko-katolickiego, z czego 10 jest dawnymi cerkwiami grecko-katolickimi a tylko 3 zostały wybudowane jako kościoły wyznania rzymsko-katolickiego. Najstarszy z nich to kościół św. Józefa w Muszynie Zdroju zbudowany w latach 1676-79, drugi to kościół p.w. bł. Kingi w Żegiestowie Zdroju, zbudowany w latach 1907-08 i trzeci wybudowany w latach 1982-84 p.w. bł. Marii Teresy Ledóchowskiej w Muszynie-Folwarku. Skąd na tak małym obszarze tyle cerkwi ? Otóż od XV w. na obszary wschodniej części Beskidu Sądeckiego, a więc między innymi i na nasze tereny zaczęły docierać wędrownie gromady pasterzy - Wołochów, którzy szli ze wschodu na zachód, wzdłuż Karpat, goniąc swoje stada, w poszukiwaniu nowych pastwisk. Ciągnęli Wołosi i Mołdawianie. Ciągnęli pasterze z Serbii, z Albanii i Bułgarii, a także chłopcy ruscy. Wszyscy oni byli wyznania prawosławnego i to ułatwiło im zespolenie się w jedno. Osiedlali się oni „na prawie wołoskim” często tworząc nowe wsie „na surowym korzeniu” (Żegiestów) lub w istniejących już wioskach zamieszkałych przez rodziny polskie (np. Andrzejówka - w XIV w. istniała parafia rzymsko-katolicka uposażona w 1325 r. przejęta w XV/XVI w. przez Kościół Wschodni) przekształcając je w łemkowskie, ponieważ chłopcy polscy opuszczali te wsie lub stapiali się stopniowo z ludnością przybyłą. I tak na przełomie XVI i XVII w. powstałi Łemkowie - nowa grupa etniczna o odmiennej kulturze i tradycji ludowej, z odrębną gwarą i wyznania katolickiego z zachowaniem obrządku wschodniego. Oficjalnie wyznanie to zostało zatwierdzone w Unii brzeskiej w 1596 r. (Unici, cerkiew unicka). We wszystkich wsiach łemkowskich naszego regionu, powstały świątynie grecko-katolickie, cerkwie, dzieło rąk miejscowych cieśli, snycerzy i malarzy. Piękne, stylem i usytuowaniem wpisane w krajobraz naszych gór i lasów były i są ich ozdobą i świętością. Ogrodzone murem z kamieni układanych na sucho bez zaprawy lub drewnianym ogrodzeniem, obsadzone drzewami, tworzą piękną niepowtarzalną kompozycję. Cmentarze zakładano na dziedzińcu lub nie opodal cerkwi. Groby wieńczyły bogato zdobione trójramienne krzyże: drewniane, kamienne, odlewane lub kute w żelazie, umocowane na kamiennym postumencie. Epigrafy w języku łemkowskim napisane literami wypukłymi mówią o tych, którzy kiedyś zamieszkiwali te ziemie. Cmentarze, podobnie jak i cerkwie, były ogrodzone kamiennym murem lub ogrodzeniem drewnianym. Do Wiosny Ludów Łemkowie czuli się Polakami, co odzwierciedlało się w budowie cerkwi w stylu zachodnim (ikonostas z 1806 r. w Miliku). Po Wiośnie Ludów, kiedy pod wpływem agitacji rosyjskiej, Łemkowie zaczęli zmieniać swoją świadomość narodową i skłaniać się ku Ukrainie, uległy przeobrażeniu ich tradycje i kultura. Znalazło to

wyraz w budownictwie sakralnym - styl wschodni - pseudobizantyjskie polichromie, pseudomoskiewskie ikony (Złockie). Wspólne cechy, charakterystyczne dla cerkwi łemkowskich to: konstrukcja zrębowa, trójdzielna, utworzona z trzech czworobocznych pomieszczeń - prezbiterium, nawy i babinca. W czasie nabożeństwa babiniec zajmowały kobiety, nawę mężczyźni a prezbiterium służyło wyłącznie kapłanom. Nawę od części ołtarzowej oddziela ozdobna, wysoka ściana pokryta ikonami (ikonostas), która ma troje drzwi tzw. carskie wrota, przez które mógł przechodzić jedynie kapłan i dwoje bocznych tzw. diakońskich. Ściany zdobią malowidła i ikony-obrazy sakralne, wyobrażające osoby święte, sceny biblijne i liturgiczno-symboliczne malowane na drewnie lub płótnie. Poszczególne człony cerkwi są zróżnicowane wysokością. Wysoka wieża izbicowa - dzwonnica - o ścianach pochyłych obejmuje babiniec w całości lub jego część. Nawa i prezbiterium są pokryte namiotowymi dachami-kopułami zwieńczonymi wieżyczkami. Typowym przykładem - cerkiew w Powroźniku z 1604 r. Z biegiem lat nastąpiły zmiany. Cerkwie budowano z większymi oknami i z większą ich ilością. Niwelowano odstępki uskoków dachów - kopuł. Nawy wydłużono a wewnątrz budowano płaskie stropy deskowe. Z boków dobudowywano zakrystie. Przykładem cerkiew w Miliku z 1813 r., w Dubnem z 1853 r., w Leluchowie z 1861 r.

W cerkwiach przechowywane są stare księgi liturgiczne z XVII i XVIII w. bogato ilustrowane miedziorytami i drzeworytami, bezcenne zabytki drukarstwa, bogate szaty liturgiczne tkane złotem i srebrem z XVII i XVIII w., ręcznie wykonane stare naczynia liturgiczne bogato zdobione. Cerkiew ma ilustrować postawę prawdziwego chrześcijanina, na zewnątrz bardzo prosta i skromna a wewnątrz bogata i pełna przepychu. Fundatorami byli ludzie biedni, ale bardzo pobożni. Sprzedawali oni często swój dobytek, żeby zafundować wystrój i mieć w swojej wsi świątynię godną Najwyższego.

Wiosną i latem 1947 roku całą Łemkowszczyznę objęła tzw. Akcja „Wisła” znana jako akcja „W”. Polegała ona na wysiedleniu wszystkich zamieszkałych w granicach Polski Ukraińców. Do nich zaliczono również Łemków z naszego regionu. Opuścili oni swoje gospodarstwa, które przeszły w ręce chłopów polskich. Biskupi erygowali na tych terenach parafie rzymsko-katolickie, a cerkwie stały się świątyniami tegoż Kościoła.

CERKWIE TYPU PÓINOCNO - ZACHODNIEGO - wariant starszy

Powroźnik

Wieś założył na prawie wołoskim bp F. Padniewski 23.03.1565 r. Parafię gr.-kat. uposażył bp krakowski J. Zadzik 13.01.1637 r. Parafię rzym.-kat. erygował w 1951 r. bp J. Stępa. W Powroźniku znajduje się kościół p.w. św. Jakuba Młodszeo Apostoła, (dawna cerkiew gr.-kat. pod tym samym wezwaniem), drewniany, jednonawowy, trójdzielny, konstrukcji zrębowej, pobity i pokryty gontem, zbudowany zapewne w 1604 r. (data na jednej z belek ściany nawy z 1814 r.). Ze względu na zagrożenie

powodziowe został przeniesiony na obecne miejsce, z równoczesną budową nowego prezbiterium i zmianą dawnego na zakrystię. Dlatego też cenna polichromia figuralna z 1637 r. znajduje się w zakrystii. W 1878 r. dobudowano główną wieżę, konstrukcji słupowo-ramowej, o ścianach pochyłych z izbicą. Słupy nośne wieży ujmują babiniec. Od zachodu znajduje się słupowa kruchta. W nawie kopuła namiotowa, łamana uskokowo, w prezbiterium strop z fasetą, w zakrystii sklepienie kolebkowe. Hełm wieży oraz zwieńczenia nawy prezbiterium analogiczne, baniaste z pozornymi latarniami. Nad prezbiterium dach kalenicowy, trójpołaciowy z niewielką makowicą. Wyposażenie wnętrza cerkiewne, bogate. Ołtarz główny barokowy XVIII w. Ikonostas, ołtarz boczny i ambona barokowe z I połowy XVIII w. Dzwon odlany w roku 1615. Odpust - niedziela po 25.VII.

Wojkowa

Parafię gr.-kat. uposażył kardynał J. Radziwił w 1595 r. Kościół pomocniczy (parafii w Powroźniku) p.w. śś Kośmy i Damiana. Dawna cerkiew gr.-kat. pod tym samym wezwaniem. Wzniesiony w latach 1790-1792, drewniany, na zewnątrz szalowany, kryty blachą, konstrukcji zrębowej, jednonawowy, trójdzielny. Wieża konstrukcji słupowo-ramowej o ścianach pochyłych, z pozorną izbicą. Słupy nośne ujmują babiniec. Dach nad prezbiterium wielopołaciowy, łamany. Hełm wieży i zwieńczenia nad nawą i prezbiterium analogiczne, baniaste, z pozornymi latarniami. Wewnątrz kopuły namiotowe. Prezbiterium zamknięte trójboczne z zakrystią od strony pñ. Wnętrze zdobi polichromia figuralna i ornamentalna z 1938 r. Urządzenie wnętrza o charakterze cerkiewnym. Ikonostas rokokowy z XVIII w. Ołtarz nowy, wolno stojący. Odpust - niedziela po 27.IX.

TYP PÓINOCNO - ZACHODNI - wariant młodszy

Milik

Wieś założył na prawie wołoskim bp F. Krasieński 26.06.1575 r. Parafię gr.-kat. uposażył 3.03.1639 r. bp krakowski J. Zadzik. Parafię rzym.-kat. erygował bp J. Stepa w 1951 r. Kościół parafialny w Miliku p.w. śś Kośmy i Damiana, dawna cerkiew greko-katolicka pod tym samym wezwaniem. Wzniesiony w 1813 r. drewniany, oszalowany, pobity gontem, kryty blachą. Jednonawowy, trójdzielny, konstrukcji zrębowej, przy nawie dwie czworoboczne kaplice niższe od niej, przy prezbiterium zakrystia od pñ. Wieża słupowo-ramowa o ścianach pochyłych, z izbicą, słupy nośne ujmują babiniec. Wokół zachata. Dachy, nad nawą dwuspadowy, nad prezbiterium namiotowy, oba w niższej partii łamane uskokowo. Nad kaplicami i babiniec dwuspadowe. Hełm wieży i zwieńczenia nad nawą i prezbiterium analogiczne, baniaste, z pozornymi latarniami. Wewnątrz strop z fasetą. Polichromia ornamentalna z 1930 r. Cenne ikony z XVIII w. Ikonostas rokokowy, niekompletny z 1806 r. Płaszczonice i inne aparaty kościelne z XIX w. Dzwony: żeliwny z 1952 r. o imieniu

„Matka Boska Częstochowska”, z 1979 r. „św. Stanisław Biskup Męczennik”, z 1980 r. „Przemienienie Pańskie”, sygnaturka z 1981 r.

Szczawnik

Parafię gr.-kat. uposażył bp M. Szyszkowski w 1624 r. Kościół pomocniczy p.w. św. Demetriusza M. (parafia Złockie) dawna cerkiew fil.gr.-kat. pod tym samym wezwaniem. Najprawdopodobniej wzniesiony w 1841 r., drewniany, konstrukcji zrębowej, kryty gontem. Dach wieńczą trzy wieże zakończone kopułami z krzyżem, kryte blachą. Kościół jest jednonawowy, trójdzielny, z prezbiterium wydłużonym, zamkniętym trójbocznie. Wieża słupowo-ramowa o ścianach pochyłych, z izbicą. Na wieży dzwon z 1705 r. Słupy nośne wieży ujmują zach. część babinca, od frontu zachata. W nawie i prezbiterium kopuły namiotowe, łamane uskokowo. Dachy: nad nawą namiotowy, nad prezbiterium kalenicowy, wielopołaciowy, w dalszych partiach łamane uskokowo, nad babiniec dwuspadowy. Hełm wieży i zwieńczenia nad nawą i prezbiterium analogiczne, baniaste, z pozornymi latarniami. Wewnątrz polichromia figuralna i ornamentalna z 1937 r. Prezbiterium od nawy dzieli ikonostas późno-barokowy zapewne z przełomu XVIII/XIX w. U samej góry obrazy Patriarchów Starego Testamentu, niżej obrazy z życia Matki Bożej od Jej narodzenia do wniebowzięcia. Jeszcze niżej są postacie Apostołów z oznakami godności lub narzędziami męczeńskiej śmierci. Na wysokości ołtarza obraz św. Mikołaja, Matki Boskiej Gwiazdy Zarannej, Pana Jezusa oraz św. Demetriusza patrona kościoła. Na dole sceny ze starego Testamentu. Nawa wyższa ma wokół wypisane cyrylicą, czyli alfabetem ułożonym przez św. Cyryla modlitwę Ojczy Nasz. Nawa niższa ma na tęczycy wymalowany obraz Pana Jezusa modlącego się w Ogrójcu. Na ścianach bocznych są obrazy Chrztu Rusi w 988 r. oraz Sądu Ostatecznego. Dwa ołtarze boczne późno-barokowe z XVIII w. Ambona około poł. XIX w. Odpust 24.XI.

Jastrzębik

Parafię gr.-kat. uposażył 21.10.1651r. bp P. Gembicki. Kościół pomocniczy (parafia Złockie) p.w. Łukasza Ew., dawna cerkiew gr.-kat. pod tym samym wezwaniem. Wzniesiony w I poł. XIX w. (może w 1837 r. z częściowym użyciem starszego budulca). W 1856 lub 1886 r. przedłużono babiniec i przesunięto wieżę. Drewniany, konstrukcji zrębowej, jednonawowy, trójdzielny, pobity gontem, kryty blachą. Prezbiterium wydłużone, zamknięte trójbocznie, z zakrystią od płu. Babiniec znacznie wydłużony. Od zachodu wieża słupowo-ramowa o ścianach pochyłych z izbicą. W nawie i prezbiterium kopuły namiotowe, łamane uskokowo. Dachy: nad nawą namiotowy, nad prezbiterium kalenicowy, wielopołaciowy, w dolnych partiach dwuspadowy. Hełm wieży i zwieńczenia dachów nad nawą i prezbiterium analogiczne, baniaste, z pozornymi latarniami. Polichromia wnętrza ornamentalna z 1861r. Ikonostas barokowy z XVIII w. Dzwonnica-brama wolno stojąca, drewniana, oszalowana, kryta blachą, zbudowana pocz. XX w. Dzwon odlany 1959r. Odpust 18.X

Andrzejówka

W XIV w. istniała parafia rzym.-kat. opuszczona w 1325 r. przejęta na przełomie XV/XVI w. przez Kościół Wschodni. Kościół pomocniczy (parafia Milik) p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, dawna cerkiew gr.-kat. p.w. Zaśnięcia Bogarodzicy. Drewniany, konstrukcji zrębowej, z wieżą konstrukcji słupowej, kryty blachą. Zbudowany w XVII w. Gruntownie odnowiony i przebudowany w r. 1874. Jest to trzeci kościół katolicki w Andrzejówce licząc od XIV w. Wyposażenie cerkiewne: ołtarz barokowy, ikonostas z XVIII w. Wnętrze zawiera cenne ikony mające kilkaset lat, w tym płaszczonika i dwa retabula ołtarzowe ze starego kościoła oraz feretrony. Dzwon z 1691 r. „Antoni”, z 1979 r. „Matka Boska Częstochowska”, sygnaturka z 1981 r. W kościele tym znajdują się stare obręcze metalowe i dwa młotki, które mają kilkaset lat. Nimi dzwoniło się na trwogę podczas napadu Tatarów, w czasie pożaru, przy nabożeństwach kościelnych. Odpust na Matkę Boską Zielną 15 sierpnia.

Dubne

Kościół rektoralny (parafia Muszyna) p.w. św. Michała Archanioła, dawna cerkiew gr.-kat. pod tym samym wezwaniem. Wzniesiony w 1853 lub 1863 r. na miejscu poprzedniego spalonego. Drewniany, jednonawowy, trójdzielny, konstrukcji zrębowej, pobity gontem, kryty blachą. Wieża słupowo-ramowa o ścianach pochyłych, z izbicą. Słupy nośne ujmują babiniec. Wewnątrz kopuły namiotowe, w dalszych partiach łamane uskokowo. Hełm wieży i wieżyczek nad kopułami: analogicznie, baniaste, z pozornymi latarniami. Polichromia wnętrza ornamentalna koniec XIX w. Ikonostas rokokowo-klasycystyczny z XIX w. Przed nim ołtarzyk z XIX w. Ambona klasycystyczna z XIX w. Odpust 29.IX.

Leluchów

Kościół rektoralny (parafia Muszyna) p.w. Macierzyństwa N.M.P., dawna cerkiew gr.-kat. p.w. św. Dymitra. Wzniesiony w 1861 r. drewniany, jednonawowy, trójdzielny, konstrukcji zrębowej. Wieża słupowo-ramowa o ścianach pochyłych, z pozorną izbicą, usytuowana w przedłużeniu babińca. Dach pobity gontem, kryty blachą, nad nawą namiotowy, nad prezbiterium kalenicowy, wielopółkiewny, w dolnych partiach łamany uskokowo, nad babińcem dwuspadowy. Hełm wieży na podstawie namiotowej oraz zwieńczenia dachów w kształcie pozornej latarni, analogiczne. Prezbiterium zamknięte trójboczne z zakrystią od płu. Zachowane częściowo wyposażenie cerkiewne. Wewnątrz polichromia ornamentalna pocz. XX w. Ikonostas rokokowo-klasycystyczny, zapewne ok. poł. XIX w. Dzwon odlany 1953 r. oraz drugi odlany 1990 r. Parafię gr.-kat. uposażył bp krakowski F. K. Szaniawski w 1736 r. Odpust 11.X.

CERKWIE EPIGONALNE

Złockie

Wieś założył na prawie wołoskim w 1580 r. bp krakowski P. Myszkowski i równocześnie uposażył parafię gr.-kat. Parafię rzym.-kat. erygował w 1951 r. bp J. Stępa. Kościół p.w. Narodzenia N.M.P., dawna cerkiew gr.-kat. p.w. św. Demetriusza M. Zbudowany w latach 1867-72 przez budowniczego Kondracza. Poświęcony w 1873 r. Wzniesiony na planie krzyża, drewniany, trójdzielny, konstrukcji zrębowej, oszalowany, kryty blachą. Zakrystia od strony płu. Wieża konstrukcji słupowo-ramowej o ścianach prostych, z pozorną izbicą, w przedłużeniu babiniec. Nad nawą kopuła na tamburze, w pozostałych pomieszczeniach stropy. Dachy dwuspadowe. Nad kopułą i dachem prezbiterium pozorne, sześcioboczne wieżyczkowe latarnie. Hełm wieży na podstawie namiotowej, zbliżony w kształcie do poprzednich zwieńczeń. W prezbiterium zamkniętym trójbocznie polichromia figuralna i ornamentalna z 1873 r. Ikonostas w tradycji barokowej drugiej poł. XIX w. Ołtarz główny z 1962 r. i chrzcielnica z 1963 r. wykonana przez B. i A. Drwałów. Trzy ołtarze boczne w tradycji rokokowej z XIX w. Dzwonnica wolno stojąca, drewniana zbudowana w 1957 r. Dwa dzwony odlane w 1956 i w 1957 r. Odpust 8.IX.

Żegiestów - Wieś

Wieś założył „na surowym korzeniu” bp F. Krasieński w 1575 r. Parafię gr.-kat. uposażył bp krakowski A. Trzebicki w 1664 r. Kościół p.w. św. Anny, dawna cerkiew gr.-kat. p.w. Michała Archanioła. Jednonawowy, na planie krzyża, w tradycji budownictwa cerkiewnego, murowany z kamienia i cegły, kryty blachą. Zbudowany w latach 1917-25. Dzwonnica wolno stojąca, dwa dzwony odlane w 1956 r., trzeci w 1972 r. Odpust - niedziela po 26.VII.

Muszyna - Zdrój

Parafia Muszyna powstała w 1356 r., uposażona przez biskupów krakowskich. Powtórnej fundacji parafii dokonał w 1659 r. bp A. Trzebicki. W 1925 r. wyłączono Krynice Zdrój a w 1951 Żegiestów Zdrój, tworząc tam parafię. Dawne kościoły:

1.- kościół drewniany pod wezwaniem Wniebowzięcia N.M.P. - istniał w latach 1595-1618,

2.- kościół drewniany parafialny pod wezwaniem św. Marcina Biskupa i Wyznawcy i Michała Archanioła - istniał w latach 1618-1728

3.- kronika parafialna wspomina o kościele murowanym pod wezwaniem św. Józefa i spalonym w 1730 r. oraz drewnianym pod wezwaniem św. Magdaleny. Obecny kościół pod wezwaniem św. Józefa (dawniej N.M.P.) został zbudowany w latach 1676-1679, konsekrowany w 1749 r., barokowy, z kamienia i cegły, otynkowany, kryty blachą. Dach o jednej kalenicy. Jednonawowy o wydłużonej czteroprzęsłowej nawie i węższym prezbiterium zamkniętym półkoliście; przy nim od pn. nowa przybudówka

(obecna zakrystia), oraz od pd. kaplica z nadbudowanym w 1803 r. piętnem. Ponad sklepieniami w kondygnacji strychowej stanowiska strzelnicze z wnękami strzelniczymi kluczowymi, mówiące o pierwotnej obronnej funkcji kościoła. Na zewnątrz ściany rozczłonkowane podziałami pilastrowymi, zwieńczone obiegającym gzymsem konsolkowym. Od frontu elewacja zwieńczona trójkątnym przyczółkiem, dach siodłowy, na nim wydatna barokowa wieżyczka na sygnaturkę z latarnią i baniastym hełmem. Ołtarz główny klasycystyczny początek XIX w., w nim rzeźba Matki Bożej z Dzieciątkiem - gotycka z około 1470 r. oraz wysuwany obraz św. Józefa barokowy z XVIII w. Na ołtarzu tabernakulum w kształcie świątyni z płaskorzeźbą Zwiastowania - renesansowe z około 1600 r. W antepodium kurdyban (skóra tłoczona we wzory ze złoceniami) z trzech kawałków - XVI w. W prezbiterium dwa ołtarze boczne wczesnobarokowe; w jednym obraz przedstawiający śmierć św. Józefa (początek XVIII w.), w drugim obraz św. Jana Chrzciciela na pustyni (początek XVIII w.). W nawie - pierwsza para ołtarzy (późnobarokowe) z obrazami; po prawej św. Sebastiana, po lewej Serca Jezusa. Druga para ołtarzy rokokowych z obrazami: św. Antoniego i Matki Bożej Różańcowej. Trzecia para ołtarzy późnobarokowych z obrazami: ukrzyżowania i św. Teresy z Awila. Chrzcielnica późnobarokowa z zapiekiem o charakterze retabulum z obrazem Chrztu w Jordanie - XVIII w. Ambona barokowa - koniec XVII w. W tarczy belka o ozdobnym wykroju z grupą ukrzyżowania na globie ziemskim (XVII/XVIII w.). Rzeźby: św. Jadwiga i św. Otylia - gotyckie z około 1470 r. Obrazy:

1. Matka Boska z Dzieciątkiem - wotywny z 1708 r.
2. Umycie nóg Jezusa przez św. Marię Magdalenę z XVIII w.
3. św. Anna Samotrzeć z XVII/XVIII w.

Portrety - bpa A. Trzebieckiego i bpa A. Zauskiego - z XVIII w. Dzwonnica murowana, wolno stojąca z 1803 r. w kształcie arkady na zawieszenie dzwonów, zwieńczona trójkątnym przyczółkiem. Dwa dzwony nie ustalonego odlewu. Kościół otoczony murem kamiennym, w jego obwodzie kaplica z początku XIX w. Wewnątrz kaplicy rzeźba Chrystusa u słupa - barokowo-ludowa z XVIII/XIX w. W kaplicy bocznej epitafium ks. Eugeniusza Piecha.

W parafii Muszyna - Zdrój, nie opodal kościoła pod wezwaniem św. Józefa, znajduje się cmentarz parafialny częściowo otoczony murem kamiennym. Spoczywają na nim obywatele naszego miasta od sześciu pokoleń. Na cmentarzu dolnym znajduje się grób żołnierzy polskich wcielonych do armii austriackiej i poległych w Muszynie w 1914 r., oraz grób zasłużonego dla Muszyny burmistrza Antoniego Jurczaka. Na cmentarzu górnym znajduje się obelisk poświęcony pamięci obywateli Muszyny poległych w II wojnie światowej i grób ks. prałata Eugeniusza Piecha - wieloletniego proboszcza parafii Muszyna, któremu Kościół, miasto i parafianie wiele zawdzięczają.

Na terenie naszego miasta znajdują się „Trzy Krzyże” - cmentarze zmarłych w czasie epidemii. W Liber Memorabilium Muszyny zapisano: w 1835 r. 92 osoby umierają na cholera, w 1847 r. z głodu i na tyfus umiera, 318 osób w 1849 r. 43 osoby umiera na cholera, w 1873 r. 100 osób umiera na cholera, w roku 1918 epidemia „Hiszpanki” zbiera nowe żniwo. Zmarłych w czasie zarazy grzebano we wspólnych mogiłach na Malniku, na Średniej Górze i na Ogrodowej, a duże, drewniane krzyże

znaczą po dziś dzień te cmentarzyska. Na Czołbach (nad ul. Ogrodową a poniżej Stadła) znajduje się cmentarz żydowski - Kirkut - gdzie wyznawcy religii możeszowej, chowali swoich zmarłych, aż do momentu wywiezienia Żydów z Muszyny w czasie II wojny światowej. Na tym cmentarzu, do dnia dzisiejszego, pozostały tylko nieliczne groby zwieńczone macebami, jedyny ślad po mieszkających w naszym mieście Żydach.

Żegiestów - Zdrój

Kościół pomocniczy p.w. bł. Kingi (1933-51 parafialny), neogotycki, jednonawowy, murowany z cegły z użyciem kamienia, kryty dachówką. Zbudowany w 1907-08 jako kościół zdrojowy, wg projektu architekta M. Morawieckiego przez bud. J. Krajewskiego. Poświęcony 23.VI.1908 r. przez ks. inf. J. Babę. Polichromia wnętrza figuralna i ornamentalna malowana przez T. Terleckiego w 1932 r. a odnawiana w 1974 r. przez St. Broszkiewicza. Ołtarz główny z 1908 r. neogotycki wykonał J. Wałaszek. Ambona neogotycka z 1956 r. proj. przez T. Sierowskiego wykonana przez J. Kanię. Drewniana dzwonnica z ok. 1951 r. w obwodzie kamiennego muru otaczającego kościół. Dzwon odlany w 1948 r. w Nowym Sączu a fundowany przez kolejarzy. Odpust - niedziela po 24.VII.

Muszyna - Folwark

Kościół p.w. bł. Marii Teresy Ledóchowskiej. Budowę rozpoczęto 8.V.1982 r. Kamień węgielny, poświęcony przez Ojca Św. w czasie Jego pielgrzymki w Ojczyźnie, wmurował bp J. Ablewicz w 1983 r. Świątynię poświęcił bp J. Gucwa 20.X.1984 r. Projektantami są architekci Sł. Gzel i M. A. Drzewieccy. Kościół w stylu współczesnym z przewagą tradycyjnego, murowany, kryty blachą. Wewnątrz figura patronki kościoła rzeźbiona w drzewie przez E. Grucelę. Wnętrze w trakcie urządzania. Cmentarz nieopodal kościoła założony w roku 1987.

Opracowali: M.Z.Bajorek

Materiały źródłowe: 1. Informacje ks. M. Czekają. 2. Rocznik Diecezji Tarnowskiej. 3. Dr T. Trajdos „Magury 1990 r.”. 4. Dr R. Brykowski „Lemkowska drewniana architektura cerkiewna”. 5. Kronika Parafii Muszyna. 6. Informacje na tablicach ogłoszeń przy poszczególnych kościołach. 7. „Parafia Milik”.

Słowniczek trudnych wyrażeń:

faseta	- zaokrąglony narożnik między ścianą i sufitem lub między ścianami;
feretron	- przenośny ołtarzyk lub obraz noszony w czasie procesji;
ikonostas	- ozdobiona ikonami przegroda oddzielająca ołtarz od reszty kościoła;
kalenica	- górna pozioma krawędź dachu, stanowiąca przecięcie połaci dachowych;
polichromia	- wielobarwne malowidła zdobiące ściany i sklepienia budowli, także barwy pokrywające rzeźby;
retabulum	- nastawa ołtarza, zdobiona rzeźbami i malowidłami;
sygnaturka	- najmniejszy dzwon kościelny; dzwonek przy drzwiach zakrystii;
tambur	- cylindryczna lub wieloboczna podbudowa kolumny.